

فدیه غرباء در رمضان

مهتم و دیزین : الحاج سلیم عابد « پیمان »

Ketabton.com

۱۳۹۵

تتبع و نگارش :

الحاج امین الدین « سعیدی- سعید افغانی »
مدیر مرکز مطالعات ستراتیژیک افغان
و مسؤول مرکز فرهنگی د حق لاره - جرمنی

www.masjed.se

فدیه غرباء در رمضان

بسم الله الرحمن الرحيم

فدیه غرباء در رمضان

خواننده محترم !

قبل از همه میخوامم فرق بین فدیه و کفاره را توضیح بدارم !

فدیه چیست :

اگر شخصی بنابر معاذیری از گرفتن روزه (مانند مریضی که روزه گرفتن برایش خطرناک است و امید بهبودی و علاج وی نمی رود و یا مانند پیرمرد یا پیرزنی (شیخ فانی) که از لحاظ جسمی وصیحی به شدت ناتوان شده و گرفتن روزه برایش ناممکن باشد (باید بجای روزه گرفتن) فدیه دهد یعنی در مقابل هر روز از روزه ماه رمضان یک نفر را طعام دهد، به دلیل فرموده الله تعالی: « وَ عَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فُدْيَةٌ طَعَامٌ مَسْكِينٍ » (سوره بقره : 184)

و همچنان بر اساس حکم حدیثی که حضرت ابن عباس روایت گردیده است :
« رخص للشيخ الكبير والعجوز الكبير في ذلك وهما يطيقان الصوم أن يفطرا إن شاء ، ويطعما كل يوم مسكينا ، ولا قضاء عليهما ، ثم نسخ ذلك في هذا الآية « فمن شهد منكم الشهر فليصمه » وثبت للشيخ الكبير والعجوز الكبير إذا كان لا يطيقان الصوم والجلي والمرضع إذا خافا أفطرا ، وأطعمتا كل يوم مسكينا » « به پیر مرد و پیر زنی (شیخ فانی) که توانایی روزه گرفتن را ندارند برایشان جایز ، در صورتیکه خواسته باشند ، روزه نگیرند و در مقابل هر روز ، مسکینی را غذا بدهند » و قضای روزه بر آنها لازم نیست ، سپس ؛ این حکم با آیه « فمن شهد منكم الشهر فليصمه » نسخ شد ولی (آن حکم) برای پیر مرد و پیر زنی که توانایی روزه گرفتن را ندارند ثابت مانده است .

همچنین زن حامله و شیرده ای که (بر حال خود یا طفل خود) بیم دارند می توانند روزه نگیرند و در بدل هر روز، يك مسكين را طعام دهند « (بیهقی : ۲۳۰/۴)
همچنین از ابن عباس روایت است : « إذا خافت الحامل على نفسها ، والمرضع على ولدها في رمضان قال : يفطران ، ويطعمان مكان كل يوم مسكينا ، ولا يقضيان صوما » « اگر زن حامله از ضرر به جان خود و زن شیرده از ضرر به طفلش بیم داشت ، می توانند روزه رمضان را نگیرند و به جای هر روز مسکینی را طعام دهند و قضای روزه بر آنها لازم نیست » (صحیح البانی در کتاب الارواء (۱۹/۴) این حدیث را به طبری (۸ ۲۷۵) نسبت داده و گفته است : سند آن به شرط مسلم صحیح است)

مقدار طعام واجب :

در حدیثی از انس بن مالك روایت است : « أنه ضعف عن الصوم عاما فصنع جفنة ثريد ودعا ثلاثين مسكينا فاشبعهم » « او سالی دچار ضعف شد بطوریکه نتوانست روزه بگیرد ، پس کاسه ای ترید گوشت درست کرد و سی مسکین را دعوت و آنها را سیر کرد » (الارواء 206-4) ، (دارقطنی : 16-207-2)

فدیه غرباء در رمضان

تبصره :

فدیه شامل ، طعام ، غله ، و قیمت آن هم میگردد ، مقدار فدیه به اندازه صدقه فطر است . ولی اگر شخص از مرض بهبود یابد ، قضائی روزه فوت شده بر او واجب است ، خداوند پاک در مقابل فدیه او اجر و ثواب نصیب اش میگرداند . در غذا دادن (صبح و شام) معیار حد وسط غذایی میباشد که خود شخص در زندگی عادی خویش میخورد .

قضاء روزه :

معنای قضاء عبارت از يك روز روزه گرفتن بعد از ماه رمضان بجای يك روز روزه یی که در ماه رمضان باطل گردیده ، میباشد . قضاء روزه میشود در ایامی که گرفتن روزه در آن ممنوع نباشد صورت گیرد .
قضاء روزه را الی آغاز ماه مبارك سال نو میتواند بجا آورد . قضا روزه میتواند پی در پی و یا متفرق صورت گیرد .

کفاره چیست ؟

کفاره عبارت از جزای شرعی میباشد که پروردگار با عظمت ما آنرا بر کسیکه بعضی از جرایم از او سر زند تعیین فرموده است مانند وجوب کفاره بر قاتل یا کسیکه سوگندش را می شکند .

کفاره بر روزه دار وقتی واجب میشود که عمداً روزه خود را فاسد نماید مثلاً اینکه جماع کند .

کفاره دو ماه روزه پی در پی را میگویند ، در صورتیکه در این دوماه رمضان و روزه هایکه روزه در آن منع گردیده است نباشد . اگر به گرفتن دو ماه روزه نیز قادر نبود ، به شصت مسکین طعام دهد . کفاره در روزه فرضی بوده در فساد روزه غیر رمضان کفاره وجود ندارد ، اگر چه قضای رمضان هم باشد . دادن طعام به 60 مسکین ، فقیر ، محتاج ، نه برای کسانی که نفقه ایشان بر او فرض باشد (مانند پدر ، مادر ، زن) همچنان میشود مقدار طعام را به پول نیز تادیه گرد و همچنان میتوان همان مسکین را برای 60 روز کامل طعام داد .

برخورد شرع در مورد فدیه فقرا و غرباء :

دین مقدس اسلام انسان را مطابق به توانمندی اش در اجرای احکام الهی و شرعی مکلف ساخته است ، و چیزیکه در توان شخص نباشد ، شرع اسلامی آنرا در اجرای مکلف نمی سازد :

طوریکه قرآن عظیم الشان این فورمول را با زیبایی خاصی چنین بیان و فورمولبندی نموده است :

« أَيْسَرُ لِلْإِنْسَانِ أَلَّا مَسْعَى » (برای انسان بهره ای جز سعی و کوشش او نیست) بنا چیزیکه در توان انسان نباشد ، آن شخص مکلف به اجرای آن نیست .
همچنان پروردگار با عظمت میفرماید : « لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ »

فدیه غرباء در رمضان

عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ. »

(پروردگار هیچ کس را جز به اندازه توانش مکلف نمی کند، هر کار نیکی که انجام دهد به سود خود کرده، و هر کار بدی که انجام دهد به زیان خود کرده است. پروردگار! اگر فراموش کردیم یا به خطا رفتیم، ما را مگیر. پروردگار! بار سنگین بر ما مگذار آن چنان که بر کسانی که پیش از ما بودند گذاشته ای. پروردگار! آنچه تاب و توانش را نداریم بر دوش ما مگذار و از ما درگذر، و ما را بیمارز، و بر ما رحم فرما، تو سرور ما هستی، پس ما را بر قوم کافران پیروز گردان. بناً غریب و فقیری که توان پرداخت فدیة را نداشته باشد باید استغفار (استغفر الله) و توبه کند و از دادن فدیة هم معاف است.

نظر و آراء علماء :

و در این بخش نظر و آراء علماء را در مورد فقرا و غرباء که قادر با تادیه فدیة نباشند غرض استفاده مزید قرار ذیل جمع بندی میدارم :

شیخ بن عثیمین رحمه الله در فتاوی صیام خویش در مورد مریض مزمنی که نه میتواند روزه بگیرد و نه میتواند فدیة بدهد مینویسد :

(مریض مزمن روزه دار) که نتواند (بعلت فقر) غذا بدهد (فدیة) از وی ساقط میشود، و همه واجبات اگر انسان قادر به انجام آن نباشد ساقط میشود، و اگر بجای آن بدیلی باشد آنرا انجام میدهد، ولی اگر بدیلی نداشته باشد ساقط میشود، و صحیحش آنست که (فدیة) ساقط میشود بر اساس قاعده مشهور (فقهی) که میگوید: « لا واجب مع العجز » یعنی « با ناتوانی واجبی نیست »

در حدیثی از ابوهریره رضی الله عنه روایت است: «در حالیکه نزد پیامبر صلی الله علیه وسلم نشسته بودیم، مردی آمد و گفت : ای رسول خدا! هلاک شدم، (پیامبر صلی الله علیه وسلم) فرمود : چی شده، گفت : در حال روزه با همسرم آمیزش کردم، پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود آیا می توانی برده ای را آزاد کنی؟ گفت نه، فرمود : آیا می توانی دو ماه پشت سر هم روزه بگیری؟ گفت نه، فرمود : آیا می توانی شصت مسکین را طعام بدهی؟ گفت نه، (ابوهریره) گفت : پیامبر صلی الله علیه وسلم مکثی کرد، آنگاه سبد بزرگی از خرما را برای پیامبر صلی الله علیه وسلم آوردند، فرمود : سؤال کننده کجاست؟ آن مرد گفت : من هستم. (پیامبر صلی الله علیه وسلم) فرمود : این را بگیر و (آن را بعنوان کفاره روزهات) صدقه بده، آن مرد گفت : به فقیرتر از خودم بدهم ای رسول خدا؟ به خدا قسم در تمام مدینه خانواده ای فقیرتر از خانواده من وجود ندارد. پیامبر صلی الله علیه وسلم خندید به گونه ای که دندان های نیشش نمایان شد، سپس فرمود : (با آن) خانواده ات را طعام بده (متفق علیه).

در این حدیث متبرکه دیده میشود که : پیامبر صلی الله علیه وسلم به مردی که در رمضان جماع (نزدیکی) کرده بود فرمود: « خانواده ات را بخوران » و پیامبر صلی الله علیه وسلم بوی نگفت که « هر وقت توانستی کفاره اش را بده » .

همچنان شیخ بن باز رحمه الله در جواب سوالی : پیرزن بزرگسالی (شیخ فانی) که نمیتواند روزه بگیرد چنین جواب فرموده است :

فدیه غرباء در رمضان

«بر او است که در مقابل هر روز که روزه را میشکند نیم صاع فدیة بدهد از غذای معمول آن شهر مانند خرما، برنج، و غیره، که هر نیم صاع برابر است با یک و نیم کیلو گرم، همانطور که گروهی از اصحاب پیامبر صلی الله علیه و سلم مانند ابن عباس چنین فتوایی را داده اند، و اگر فقیر بود و نمیتواند غذا بدهد هیچ چیزی بر او نیست، و این کفاره میتوان آنرا فقط به یک فقیر پرداخت و یا بیشتر، و چه در اول ماه و چه وسط و چه آخر ماه باشد.» (مجموع فتاوی ابن باز (203/15) .

امام نووی عالم شهیر جهان اسلام در مورد کسی که نه میتواند روزه بگیرد و نه قادر به پرداخت فدیة هست میفرماید :

«وینبغی أن یكون الأصح هنا أنها تسقط ولا يلزمه إذا أيسر كالفطرة، لأنه عاجز حال التكليف بالفدية»، یعنی: (و باید قول صحیحتر اینجا این باشد که کفاره ساقط میشود و اگر در آینده توانگر شود بر او واجب نیست مانند (زکات) فطر (که اگر کسی تنگدست هست از او ساقط میشود و در آینده لازم به پرداخت آن نیست)، زیرا او وقت تلکیف از پرداخت فدیة ناتوان است.».

و ابن قدامة عالم دیگری جهان اسلام در « المغنی » در مورد کسی که نه میتواند روزه بگیرد و نه قادر به پرداخت فدیة هست میفرماید :

« فإن كان عاجزاً عن الإطعام أيضاً فلا شيء عليه، ولا يكلف الله نفساً إلا وسعها » ، یعنی: « و اگر از غذا دادن نیز عاجز و ناتوان بود هیچ چیزی بر او نیست، و خداوند هیچ کس را جز به اندازه توانایی اش مکلف نمی سازد.».

ختم

فدیه غرباء در رمضان

فهرست مندرج :

- فدیہ چیست
- مقدار طعام واجب
- قضا ء روزه
- كفاره چیست ؟
- برخورد شرع در مورد فدیہ فقرا و غرباء
- نظر و اراء علماء

تتبع و نگارش :

الحاج امین الدین « سعیدی – سعید افغانی »
مدیر مطالعات ستراتیژیک افغان و
مسؤل مرکز کلتوری دحق لاره- جرمنی

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library